สารบัญ

หัวเรื่อง หน้า

บทคัดย่อ ..... ก

ABSTRACT ..... ค

กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ

สารบัญ ..... ฉ

สารบัญตาราง ..... ฌ

สารบัญแผนภาพ ..... ญ

สารบัญภาพ ..... ฎ

สารบัญภาพภาคผนวก ..... ฏ

บทที่ 1 บทนำ 1

ภูมิหลัง 1

โจทย์วิจัย 7

วัตถุประสงค์การวิจัย 7

ขอบเขตการวิจัย 8

นิยามศัพท์เฉพาะ 9

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 10

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 11

เอกสารที่เกี่ยวข้องและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง 12

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) 12

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 17

หลักพุทธธรรม 24

กระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชุมชน 26

วิทยาศาสตร์ชุมชน 31

การพัฒนาท้องถิ่น 38

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

หัวเรื่อง หน้า

การจัดการความรู้ 53
นวัตกรรมและเครือข่ายทางสังคม 64
ภูมิปัญญาท้องถิ่น 70
กระบวนการถ่ายทอดความรู้ 79
วิธีวิจัยแบบผสานวิธี 80
วิธีวิทยางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 81
บริบทของชุมชนบ้านเม่นใหญ่ 83
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 90
งานวิจัยในประเทศ 91
งานวิจัยต่างประเทศ 95
กรอบแนวคิด 96

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 98
ขอบเขตการวิจัย 98
กลุ่มเป้าหมาย 98
ระเบียบวิธีวิจัย 99
วิธีดำเนินการวิจัย 99
ขั้นตอนการวิจัย 100
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 102
การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 102
การวิเคราะห์ข้อมูล 106
สถิติที่ใช้ 107
แผนการดำเนินการวิจัย 108

บทที่ 4 ผลการวิจัย 113
ปรากฏการณ์การดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านเม่นใหญ่ด้วยวิทยาศาสตร์ชุมชน
ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 113

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

หัวเรื่อง หน้า

การจัดการชุดความรู้วิทยาศาสตร์ชุมชน ที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับคน
ในชุมชนบ้านแม่นใหญ่ 130
กระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชุมชน เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 154
ผลการใช้กระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชุมชน เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 169

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ 181
สรุปผลการวิจัย 181
อภิปรายผลการวิจัย 184
ข้อเสนอแนะ 190

บรรณานุกรม 192

ภาคผนวก 203
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 204
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ 215
ภาคผนวก ค ภาพการดำเนินงาน 221

ประวัติผู้วิจัย 231

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่ หน้า

1 เกณฑ์ชุมชนวิทยาศาสตร์ที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดทฤษฎีใหม่ 35
2 ลักษณะสภาพชุมชนที่อ่อนแอและสภาพชุมชนที่เข้มแข็ง 44
3 แผนการดำเนินงานวิจัย 109
4 ความเชื่อในการบริโภคอาหาร และความเป็นอยู่ของชุมชน 122
5 ปฏิทินการดำรงชีวิตตามฮีต 12 ของคนในชุมชนบ้านเม่นใหญ่ 130
6 ปฏิทินอาหารตามฤดูกาล ที่มีในชุมชนบ้านม่นใหญ่ 143
7 แหล่งเรียนรู้ที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาในชุมชนบ้านเม่นใหญ่ 146
8 ชุดความรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสมในชุมชนบ้านเม่นใหญ่ 149
9 ผลการสังเกตพฤติกรรมด้านกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน 165
10 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนผ่านกระบวนการเรียน 169
11 ผลการการใช้กระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชุมชนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 173

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ หน้า

1 บริบทการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 28
2 กรอบการประเมินแบบใหม่ในศตวรรษที่ 21 29
3 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย 97
4 แสดงที่ตั้งแหล่งเรียนรู้ 148
5 แสดงกระบวนการจัดการความรู้ 153
6 รูปแบบกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชุมชน 168

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญภาพ

ภาพที่ หน้า

1 หนองกุดโด หนองน้ำสาธารณชุมชน 115
2 แก่งเลิงจาน อ่างเก็บน้ำในชุมชน 115
3 ป่าโคกหนองแสบง ป่าของชุมชน 116
4 ปราชญ์ชาวบ้านเล่าเรื่องการตั้งหมู่บ้าน 121
5 ปราชญ์ชาวบ้านเล่าเรื่องกาความเป็นอยู่ 122
6 ปราชญ์ชาวบ้านเล่าเรื่องความเชื่อ 126
7 ปราชญ์ชาวบ้านเล่าเรื่องหมอยา 127
8 ตัวอย่างยาสมุนไพร 127
9 เรียนรู้การจับปลา 157
10 การเตรียมปลาเพื่อทำปลาร้า 157
11 ส่วนผสมในการทำปลาร้า 158
12 การบรรจุปลาลงในไห 158
13 เปลือกไม้ที่ให้สี 161
14 ต้มเปลือกไม้เพื่อสกัดสี 161
15 เส้นด้ายที่ย้อมสีเปลือกไม้ 161
16 ผ้าที่ย้อมสีเปลือกไม้ 162
17 ป่าโคกหนองแสบง 163
18 เรียนรู้พืชสมุนไพรในป่าชุมชน 164
19 พืชสมุนไพร 164
20 จัดกลุ่มพืชสมุนไพร 164
21 พิพิธภัณฑ์มีชีวิต “วิทยาศาสตร์ชุมชน” 178
22 ห้องแสดงผลิตภัณฑ์ 178
23 พื้นที่การเกื้อกูล 178
24 พื้นที่เกื้อกูลส่วนพื้นที่มีชีวิต ปฏิบัติกิจกรรมด้วยการปฏิบัติจริง 179

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญภาพภาคผนวก

ภาพภาคผนวกที่ **หน้า**

1 ความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน "ผักเพื่อการบริโภค 222
2 ความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านแม่นใหญ่ 222
3 สัมภาษณ์เชิงลึกภูมิปัญญาท้องถิ่น(คุณยายชารี พลสมชัย) 223
4 การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูล 223
5 นำเสนองานเพื่อรับคำชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญ(ผศ.ดร.บัญชร แก้วส่อง) 224
6 การเปิดเวทีสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูล กุล่มเป้าหมาย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 224
7 กระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชุมชน
"ปลาร้าสู่ความมั่นคงของอาหารธรรมชาติ" 225
8 กระบวนการเรียนรู้ปลาร้าสู่ความมั่นคงของอาหาร 225
9 นักเรียนถอดบทเรียนเรื่องปลาร้าสู่ความมั่นคงของอาหาร 226
10 กระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชุมชน "ผ้าย้อมสีธรรมชาติ" 226
11 กระบวนการเรียนรู้ผ้าย้อมสีธรรมชาติ 227
12 กระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชุมชน ขั้นนำไปประยุกต์ใช้
"ผ้าย้อมสีธรรมชาติ" 227
13 กระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชุมชน
"โคกหนองแสบงพื้นที่เนรมิตชีวิตชุมชน" 228
14 กระบวนการเรียนรู้พืชสมุนไพรในโคกหนองแสบง 228
15 เครือข่ายวิทยาศาสตร์ชุมชนร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้
(เครือข่ายวิทยาศาสตร์ชุมชนบ้านบัวมาศ) 229
16 เครือข่ายวิทยาศาสตร์ชุมชนร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้
(เครือข่ายวิทยาศาสตร์ชุมชนบ้านฝายป่าบัว) 229
17 เครือข่ายวิทยาศาสตร์ชุมชนร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้
(เครือข่ายวิทยาศาสตร์ชุมชนบ้านโคกใหญ่โคกคำ) 230

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพภาคผนวกที่ หน้า

18 เครือข่ายวิทยาศาสตร์ชุมชนร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้
(เครือข่ายวิทยาศาสตร์ชุมชนบ้านบ่อน้อย) 230
19 ผู้วิจัยกล่าวรายงานผลการขับเคลื่อนนวัตกรรม แก่ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล
เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา 231
20 ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา
ดร.ลลิต ถนอมสิงห์ ผู้ช่วยเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา
เปิดป้ายพิพิธภัณฑ์มีชีวิต “วิทยาศาสตร์ชุมชน” 231

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY